

Uitgave 9 / 2010

Voorwoord

Ervaringen delen

Hoofdartikel

Gebruik Grondexploitatiewet strategisch

Rekenen aan kostenverhaal

Hoe benutten gemeenten kansen?

Gebiedsexploitaties

Metrum lanceert nieuw Rekenmodel

Twee jaar praktijkervaringen

Gebruik Grondexploitatiewet strategisch

Sinds de invoering in 2008, heeft Metrum tal van gemeenten strategisch geadviseerd over de Grondexploitatiewet. Ook heeft Metrum in lijn met de nieuwe wet verschillende exploitatieplannen opgesteld. Vanuit deze ervaringen kan worden gesteld dat de gevolgen van de nieuwe wet resulteren in steeds meer bewustzijn, bij zowel gemeenten als marktpartijen.

De Grondexploitatiewet maakt het mogelijk om via het exploitatieplan kosten te verhalen bij grondeigenaren met wie de gemeente nog geen overeenkomst heeft gesloten. Het kostenverhaal heeft een verplichtend karakter. Mede daardoor is het voor gemeenten van belang om eerder dan voorheen de strategie te bepalen voor het feitelijk verhalen van kosten.

Onzekerheid rondom invoering

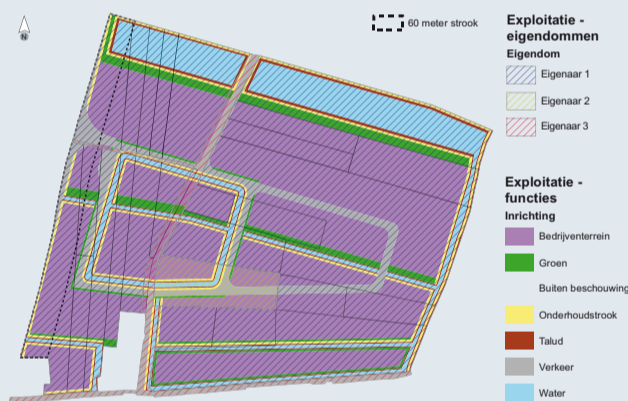
Rondom de invoering van de wet waren veel gemeenten onzeker over de mogelijkheden ervan. Daarnaast leek het alsof ze huiverig waren om een exploitatieplan op te stellen. In plaats van een zegen, werd het instrument gezien als een last. Sommige bestemmingsplannen zijn daarom bewust vóór 1 juli 2008 ter inzage gelegd. Op die manier valt het project nog niet onder het nieuwe regiem van de Grondexploitatiewet.

Invloed op dienstverlening Metrum

De onbekendheid met de wet en wellicht ook de angst voor het onbekende (het opstellen van een exploitatieplan) heeft ook invloed gehad op het inschakelen van Metrum. Want op het moment dat een bestemmingsplan klaar was om ter inzage te gaan, ontdekten veel gemeenten dat een exploitatieplan verplicht was omdat het kostenverhaal niet was verzekerd. Vervolgens werd Metrum ingeschakeld om in korte tijd het exploitatieplan op te stellen. Dit beperkte de mogelijkheid om het instrument tijdig strategisch in te zetten bij het ruimtelijk plan.

Exploitatieplan als 'stok achter de deur'

Inmiddels zijn gemeenten meer bekend met de Grondexploitatiewet. Al in een vroeg stadium vragen ze Metrum om de strategische mogelijkheden te onderzoeken, bijvoorbeeld door een eerste exploitatieplanberekening op te stellen. De Grondexploitatiewet wordt steeds meer gebruikt als 'stok achter de deur'. Ook marktpartijen raken bekend met de gevolgen van de wet en schakelen Metrum in om exploitatieplannen te beoordelen en advies te geven.

Gecombineerde kaart exploitatie

Uitdagingen toekomst

Gemeenten passen het exploitatieplan steeds bewuster toe. Nu is het belangrijk om stil te staan bij enkele uitdagingen op de korte termijn:

- Langzamerhand worden de gevolgen van de Grondexploitatiewet ook duidelijk bij marktpartijen. Daarom moeten gemeenten het exploitatieplan zeer zorgvuldig opstellen. Zo kunnen ze lange en ingewikkelde beroep- en bezwaarprocedures voorkomen.
- Voor een strategische benadering van de wet dient de gemeente een integraal verantwoordelijke projectleider aan te stellen die al in een vroeg stadium de benodigde disciplines bij elkaar brengt en zorg draagt voor een gedegen en onderbouwd exploitatieplan.
- Gemeenten willen bijdragen ruimtelijke ontwikkelingen en bovenplanse kosten kunnen verhalen. Dit vereist een uitvoeringsparagraaf in de structuurvisie. Bij veel gemeenten ontbreekt deze.
- Het exploitatieplan moet ook ná vaststelling goed geborgd worden in de organisatie. Al bij de aanvraag van de bouwvergunning dient duidelijk te zijn dat de eigenaar een exploitatiebijdrage moet betalen. Daarnaast moet het exploitatieplan jaarlijks worden geactualiseerd. Achteraf wordt de betaalde exploitatiebijdrage vergeleken met de werkelijke kosten. Heeft de eigenaar meer dan 5% teveel betaald? Dan moet de gemeente dit terug betalen.

Conclusie

Steeds meer gemeenten raken goed bekend met de mogelijkheden van de Grondexploitatiewet. Ze gebruiken het exploitatieplan als 'stok achter de deur'. De uitdaging voor veel gemeenten is de wet zodanig gebruiken dat ze daadwerkelijk een optimaal kostenverhaal bereiken. <

Voorwoord

Ervaringen delen

Voor u ligt onze themanieuwsbrief over de Grondexploitatiewet. Deze wet is nu bijna twee jaar in werking en is van grote invloed op ruimtelijke plannen. Juist in de huidige economische tijd worden verdienprojecten schaarser en kijken marktpartijen kritischer naar ruimtelijke investeringen. Het is daarom voor gemeenten belangrijk om bij elk ruimtelijk plan goed de beschikbare instrumenten te gebruiken om kosten te kunnen verhalen en locatie-eisen te stellen.

Ook voor ontwikkelaars en corporaties is het essentieel om de werking van de Grondexploitatiewet goed te kennen. De financiën, inhoud én haalbaarheid van projecten worden namelijk direct beïnvloed door de wet. Goed dus als de gevolgen en mogelijkheden voor een concreet project scherp in beeld zijn.

In deze nieuwsbrief belichten we daarom onze ervaringen met de Grondexploitatiewet. Op grond van onze ervaringen informeren we u hoe de Grondexploitatiewet nog beter strategisch kan worden ingezet.

En mocht u na het lezen van deze nieuwsbrief vragen hebben, dan staan wij u graag te woord in onze stand op de Provada op 8, 9 en 10 juni 2010.

Ik wens u veel leesplezier,

Gé Vossen, algemeen directeur

Gebiedsexploitaties Metrum lanceert nieuw Rekenmodel

Een 'Rekenmodel Grondexploitaties' is een onmisbaar instrument om de haalbaarheid van gebiedsontwikkelingen te bepalen. Een rekenmodel helpt in hoge mate de kostenontwikkeling en de risico's van een project inzichtelijk te maken en te beheersen. Metrum gebruikt daarvoor sinds jaren een zelf ontwikkeld Rekenmodel.

Nu lanceert Metrum een vernieuwd en verbeterd Rekenmodel. Voor eigen gebruik, maar zeker ook voor gebruik door onze klanten. Het model heeft de vertrouwde voordelen van Excel: flexibel, inzichtelijk en gebruiksvriendelijk. Het nieuwe model maakt gebruik van een database, is web-based en heeft onder meer een module voor de Grondexploitatiewet. Kortom een waardevol en op de praktijk toegesneden instrument.

Introductie

Metrum lanceert het nieuwe Rekenmodel op de aanstaande Provada. De naam wordt onthuld, waarna men nader kennis kan maken met het nieuwe model. Ook na de Provada zijn er ruim mogelijkheden om een introductie van het Rekenmodel bij te wonen.

Interesse? Neem dan contact met ons op. <

De Grondexploitatiewet toegepast Wet dwingt tot het vroegtijdig borgen van het kostenverhaal

De Grondexploitatiewet heeft een aantal nieuwe grondbeleidinstrumenten opgeleverd. Deze kunnen nuttig zijn om gemeentelijke (strategische) doelen bij gebiedsontwikkeling te realiseren. Het kostenverhaal is verbeterd, in omvang en afdwingbaarheid.

Nieuw in de Grondexploitatiewet is onder meer:

- het kunnen stellen van locatie-eisen zoals aanvullende kwaliteitseisen en het afdwingen van de aangewezen bouwcategorieën;
- als het kostenverhaal niet geheel via privaatrechtelijke weg verzekerd kan worden, dwingen we het af via publiekrechtelijke weg (de bouwvergunning);
- voor kostenverhaal via de bouwvergunning geldt dat de gemeente niet langer per se grondbezit hoeft te hebben voor verhaal via gronduitgifte;
- een gefaseerde gebiedsontwikkeling, eventueel inclusief opschortende voorwaarden voor de volgende fase (bijvoorbeeld 80% verkoop).

Strategie en proces

Metrum wijst op het belang van het 'strategisch en tijdig' inzetten van het nieuwe wettelijke instrumentarium. Met andere woorden: maak vroeg in het proces diverse rekenscenario's en handel alsof het

“...een gemeente kan dus strategisch onderhandelen met marktpartijen.”

exploitatieplan (als basis voor afdwingbaar kostenverhaal) van toepassing is. Om de grondexploitatie marktconform en compleet te krijgen (wettelijke eis) is samenwerking tussen o.a. beleid, juridische zaken en financiën al vroeg in het proces absolute noodzaak.

Strategisch onderhandelen

Op basis van het voorkeursscenario kan een gemeente strategisch onderhandelen met marktpartijen. De gemeente kent het wettelijk aandeel kostenverhaal dat afdwingbaar is en zal vaak inzetten op een extra bijdrage in de kosten van ruimtelijke ontwikkelingen (bovenplanse verevening). Ook het opnemen van locatie-eisen in het exploitatieplan kan een strategisch onderhandelingspunt zijn. Dit dient wel onderbouwd te worden.

De gemeente kan inzetten op privaatrechtelijke verankering van het kostenverhaal (anterieure overeenkomsten). Ook is het mogelijk om in het bestemmingsplan percentages woningbouw op te nemen. Zo kan onderhandeld worden nog vóórdat marktpartijen concrete bouwprogramma's krijgen toegewezen. Besef wel, dat ook grondeigenaren kunnen inzetten op kostenverhaal via een exploitatieplan. Alleen het wettelijk toegestane aandeel kostenverhaal is immers afdwingbaar.

Conclusie

Tot nu toe zetten veel gemeenten onvoldoende scherp in op het strategisch benutten van de Grondexploitatiewet. Het is een must om het interne proces aan te passen en de juiste hulpmiddelen te benutten: processchema's en een 'Grex-proof' Rekenmodel voor grondexploitaties. Dit draagt bij aan de realisatie van de gemeentelijke strategie. <

Rekenen aan kostenverhaal Hoe benutten gemeenten de kansen?

Met de invoering van de Grondexploitatiewet heeft het rekenen aan de financiële haalbaarheid van ruimtelijke plannen een nieuwe dimensie gekregen. Een tactische dimensie. Kostenverhaal is immers afdwingbaar. Daarmee wordt het voor alle partijen uiterst relevant om in een vroeg stadium te weten welke kosten verhaalbaar zijn en welke exploitatiebijdrage hiermee gemoeid is. Hoe zit dit voor gemeenten?

Voor gemeenten kan het exploitatieplan als stok achter de deur dienen. Daarom zijn ze, net als grondeigenaren, geïnteresseerd in de slagkracht ervan. De gemeenten hebben hierbij vanuit hun regierol nog extra mogelijkheden om het kostenverhaal te optimaliseren en zo de onderhandelingspositie te versterken. Van deze mogelijkheden wordt in de praktijk al nadrukkelijk gebruik gemaakt. Hieronder leest u enkele voorbeelden.

Bepalen van de planbegrenzing

Is een ontwikkeling winstgevend en ligt het grondeigendom niet bij de gemeente? Dan is het voor de gemeente zeer lucratief om een minder rendabele gebiedsontwikkeling bij het plan te betrekken. Bij het toepassen van het exploitatieplan kunnen de kosten van de onrendabele ontwikkeling namelijk worden verhaald op de eigenaren binnen het

rendabele deel (binnenplanse verevening). Als de gronden van de onrendabele ontwikkeling ook nog eigendom van de gemeente zijn, kunnen deze worden ingebracht tegen een waardering op complex-niveau, dus inclusief het winstgevendende deel. Het resultaat: boekwinst op de ingebrachte gronden.

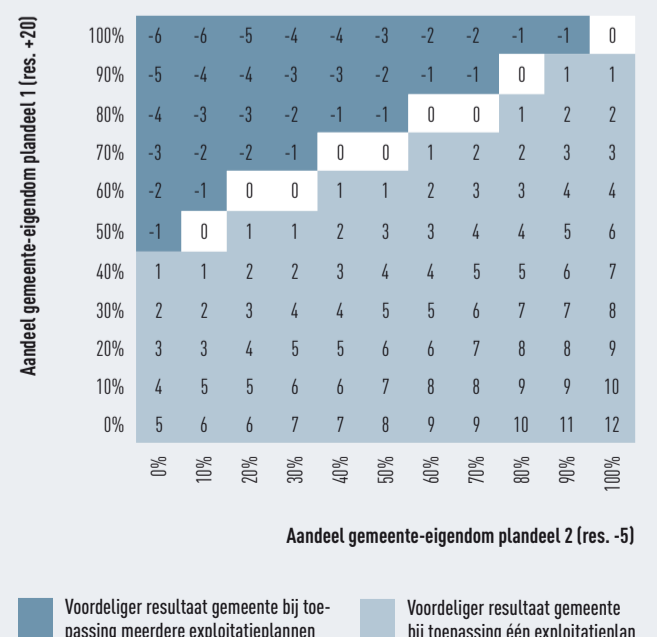
Eén of meer exploitatieplannen

In het verlengde van de mogelijkheden met planbegrenzing, ligt een andere optimalisatieslag: de keuze voor één of meer exploitatieplannen. Eén exploitatieplan kan onder bepaalde omstandigheden tot een beter financieel resultaat voor de gemeente leiden. Maar in een (iets) andere situatie kan de conclusie totaal anders zijn. Het kantelpunt ligt in de eigendomssituatie in combinatie met het planresultaat per onderdeel én in totaal. Doordat de gemeente bij een exploitatieplan het tekort voor haar rekening moet nemen, is ook het totale resultaat van belang.

Planontwerp en programma

Vóór de invoering van de Grondexploitatiewet werd het plan vaak zo getekend dat er een ongunstige situatie voor een grondeigenaar met bouwvoornemens ontstond. Dit was immers een van de weinige tools van de gemeente om financieel te sturen en – indirect – kosten te verhalen. Deze mogelijkheid is er nog steeds, al wordt deze sturing beperkt door het principe van interne verevening. Bovendien lijkt de speelruimte gekrompen, omdat kostenverhaal nu een publiekrechtelijke component kent en het belang van een goede verantwoording

is toegenomen. Voor een gemeente ook nog steeds interessant is het 'afromen' van de winst van zelfrealiserende grondeigenaren in de vorm van extra plankwaliteit, bijv. meer en/of mooier openbaar gebied. Door het principe van macro-aftopping (tekort is voor rekening van de gemeente) is dit echter alleen bij winstgevendende plannen aan de orde. <

Lunchbijeenkomst over de Grondexploitatiewet

Nieuwe module Lunchbije- komsten Grond- exploitatiewet

Op 4 maart en 8 april heeft Metrum twee lunchbijeenkomsten georganiseerd. Samen met een aantal gemeenten hebben we van gedachten gewisseld over de Grondexploitatiewet in de praktijk.

Na een inleiding over de wet ontstond er beide keren een pittige discussie. Wanneer moet je een exploitatieplan opstellen? Wanneer ga je voor een anterieure overeenkomst en moet je voor het kostenverhaal echt een structuurvisie hebben?

Kijkje in de keuken

De deelnemers wisselden veel informatie uit. Wat duidelijk naar voren kwam, is dat veel gemeenten zoekende zijn naar de weg die zij willen bewandelen bij gebiedsontwikkeling. Voor zowel de deelnemers als Metrum betekenden deze bijeenkomsten een leerzaam 'kijkje in de keuken' bij de ander.

Geïnteresseerd?

Neem contact op met Metrum om u aan te melden voor de volgende bijeenkomst. ◀

Column

Actief grondbeleid is regie-instrument

Ondanks het feit dat het Almeerse gemeentebestuur de grond altijd in eigen handen heeft gehad, is een groot deel van de stad gebouwd door partijen die de groeiopgave van Almere ook benutten om zoveel mogelijk geld te verdienen. De 'hit and run' cultuur is dan ook een onmiskenbaar en duidelijk zichtbaar onderdeel van de geschiedenis van de Almeerse woningbouwproductie. Veel van onze woningen zijn productiewoningen; de variatie beperkt zich tot de gevel, het zijn 'standaard' woningen voor een 'standaard' gezin. De projectontwikkelaars kwamen en gingen, vaak met goed gevulde portemonnees.

Ik vind de vraag 'hoe kijken wij terug op de afgelopen periode?' altijd betekenisvol. Als wij nu terugblikken op de afgelopen decennia, kunnen wij dan zeggen dat sprake was van een hoogconjunctuur in de architectuur? Dat het de burgers waren, die de stad hebben gemaakt? Of moeten wij constateren dat toch vooral de winstmaximalisatie onze woningbouw heeft gedomineerd? Als wij naar Almere kijken, vrees ik dat te veel van onze woningbouw in de laatste categorie geschaard kan worden.

Eigenlijk is dat vreemd. Het Almeerse gemeentebestuur had veel eerder kunnen kiezen voor een andere manier van stedenbouw of gronduitgiftebeleid, juist omdat wij over onze eigen grond beschikken. Toch heeft het tot 2006 geduurd voor wij deze omslag hebben gemaakt. Wij hebben ons te laat gerealiseerd dat ons actieve grondbeleid het ideale regie-instrument vormt. Dat het ons de kans biedt zélf te bepalen hoe wij onze stad bouwen, en wie daarbij onze bondgenoten zijn.

Het huidige gemeentebestuur gelooft in samenwerking met partijen met een blijvend karakter; partijen die zich voor lange tijd aan de stad willen verbinden. In de eerste plaats zijn dat de bewoners zelf. Met het programma IkbouwmijnhuisinAlmere maken we het dan ook voor iedereen mogelijk een eigen woning te bouwen. Individueel of in bouwgroepen, vrijstaand of geschakeld, architectuur of catalogusbouw, groot of klein, voor de hoge of de lage inkomensgroepen. Ook beleggers of corporaties kunnen zo'n stakeholder zijn. We zien het in de Kustzone in Almere Poort, waar vastgoedbelegger Amvest zich heeft geëngageerd aan de ontwikkeling van een badplaats in de polder, en in Almere Hout Noord, waar woningcorporatie Ymere werkt aan de realisatie van een wijk waarin individuele initiatieven centraal staan.

Nu staat Almere aan de vooravond van een nieuwe groeiopgave. In de komende decennia worden 60.000 nieuwe woningen gebouwd en worden 100.000 extra arbeidsplaatsen gecreëerd. Om u een kleine indruk te geven van de schaal van dit project: 60.000 woningen staat gelijk aan een stad ter grootte van Nijmegen.

Juist nu er sprake is van een 'tweede start' van de stad, zien we dat partijen – in het deel dat niet binnen de gemeentegrenzen van Almere ligt, namelijk Zeewolde West – hebben gespeculeerd op de verwachte stadsuitbreiding. Zij hebben grond tegen hoge speculatieprijzen ingekocht, om zo de woningbouwproductie te kunnen monopoliseren. Het is overbodig te zeggen dat met dit potje Monopoly miljoenen en miljoenen euro's verloren gaan, die straks weer door de burgers moeten worden opgebracht. Het leidt onherroepelijk tot hogere hypotheek, terwijl op kwaliteit juist wordt ingeboet.

Het wordt tijd dat een einde komt aan deze speculatiepraktijken. Het mag dan wettelijk zijn toegestaan, fatsoenlijk is het allerminst. Het blijft een volstrekt ongezond proces, waarvan de burger en de stad de dupe worden. Laten wij lering trekken uit de huidige Almeerse praktijk. Geef de grond (terug) aan de overheid, en laat de gemeente de uitgiftevorm bepalen. Vervolgens is de keuze voor stakeholders vanzelfsprekend; tenminste, dat zou het moeten zijn. Helaas, die middelen zijn er nu nog niet. Totdat dat wél het geval is, moeten we dan ook gebruik maken van de nieuwe Grondexploitatiewet om de gemaakte kosten – denk aan investeringen in het wegennet, de groenvoorziening en de watertoevoer – te verhalen op de speculanten.

 Adri Duivesteijn
Wethouder Ruimtelijke Ordening in Almere

We kunnen de kosten voor voorzieningen die buiten de wijk of het ontwikkelingsplan vallen, nu ook ten laste brengen van de ontwikkellocaties. Dit betekent dat de speculerende partijen daar een substantiële bijdrage aan zullen moeten leveren. Ik ben ook positief over de mogelijkheid om sociale huurwoningen en vrije bouwkavels in het exploitatieplan op te nemen. Daarmee kunnen we actiever sturen op een grotere variatie in woon- en werkmilieus, wat – zeker voor een eenzijdige stad als Almere – essentieel is.

De nieuwe wet geeft verder een stevigere juridische status aan contracten met ontwikkelende partijen, wat het eenvoudiger maakt om voortijdig afspraken te maken met de partijen die in goede samenwerking met ons willen bouwen aan Almere. Een exploitatieplan kan voorkomen dat andere partijen gratis meeliften op die samenwerking. En doordat het exploitatieplan direct gekoppeld is aan het bestemmingsplan, verzanden we niet nodeloos in extra procedures.

De exploitatiewet biedt, kortom, een aantal bruikbare en praktische handvatten, maar is in mijn ogen slechts een noodverband. Het biedt geen adequate oplossing voor het werkelijke probleem: het feit dat speculatie nog steeds loont. In Almere zetten wij in ieder geval géén premie op speculatiepraktijken. De bebouwing van de oostkant van Almere kan wat mij betreft nog heel wat jaren wachten. Laten we eerst starten met de ontwikkeling binnen de huidige Almeerse gemeentegrenzen. Daar is nog voldoende grond in handen van de overheid; grond waar geen claims op rusten, en waar kwaliteit nooit inferieur hoeft te zijn aan het winststreven.

Hoe kijken wij over dertig jaar terug op wat wij nú doen? Ik denk dat wij een duidelijke kentering zullen zien. De principiële – en politieke – keuze voor stakeholders maakt dat winstmaximalisatie verandert in woonmaximalisatie, confectie verandert in maatpakken, ons kapitaal de stad ten goede komt en dat het de mensen zijn die de stad maken.

Adri Duivesteijn, wethouder Ruimtelijke Ordening Almere

De gemeente Almere maakt gebruik van de diensten van Metrum in diverse adviestrajecten. Daarnaast werken zij met het Rekenmodel van Metrum.

Profiel²

Jaap de Kruif (63) Senior Adviseur

Over Metrum:

"Als Senior Adviseur voor Metrum ben ik actief in het vakgebied grondbeleid. Mijn specialisatie ligt in thema's als de Wro, de Grondexploitatiewet, kostenverhaal en exploitatieovereenkomsten. Gebiedsontwikkeling verdient een integrale benadering, een belangrijk uitgangspunt van Metrum. We hebben hiervoor alle noodzakelijke vakdisciplines in huis."

Over zijn vakgebied:

"Naast het geven van trainingen aan collega's adviseer ik klanten rondom grondbeleid. Vanwege wettelijke voorschriften moeten gemeenten meer dan ooit sturen op vooraf berekende planresultaten. Een belangrijke ontwikkeling in het vakgebied die vraagt om een grote deskundigheid en beheersing van gebiedsontwikkeling. Daarvoor is verregaande marktkennis noodzakelijk."

Over Tom:

"Tom is een waardevolle aanvulling voor Metrum. Hij weet vanuit zijn studie veel over planologie en planeconomie. Hij is sterk in het uitwerken van projecten, schema's en presentaties. Daarnaast heeft hij een positieve werkhouding: collegiaal met een lach op zijn gezicht. Een prettige collega."

In deze rubriek vertellen twee Metrum-ers over hun samenwerking in projecten.

Tom Delforterie (25) Adviseur

Over Metrum:

"Sinds 2007 ben ik Adviseur bij Metrum, na mijn studie planologie in Nijmegen. In mijn scriptie hield ik me bezig met grondbeleid en deze theoretische basis pas ik nu toe in de praktijk. Metrum sprak mij direct aan vanwege de vakkundige kennis, positieve sfeer en doorgroeimogelijkheden."

Over zijn vakgebied:

"De invoering van de Wet ruimtelijke ordening, met als onderdeel de Grondexploitatiewet, heeft voor veranderingen gezorgd. Het exploitatieplan is een nieuw instrument om kosten te verhalen en bij een structuurvisie is een uitvoeringsparagraaf verplicht. Om op deze ontwikkeling in te spelen, wordt binnen Metrum tussen teams samengewerkt. Dit om de nieuwe mogelijkheden binnen de nieuwe wet beter te benutten."

Over Jaap:

"Jaap heeft mij in korte tijd veel geleerd over verschillende onderdelen van grondbeleid. Hij heeft een enthousiaste, gedreven werkhouding en staat altijd open voor een discussie. Deze kwaliteiten komen ook naar voren tijdens presentaties. Een zeer ervaren collega waar ik nog veel van kan leren." <

Kort nieuws

Metrum op de Provada

Tijdens de Provada verwelkomen wij u graag op onze stand (hal 9, standnummer 9). Een uitgelezen mogelijkheid om bij te praten over de laatste ontwikkelingen op het terrein van gebiedsontwikkeling en vastgoedeconomie.

De Provada wordt dit jaar gehouden van 8 tot en met 10 juni in de Amsterdam RAI. Drie dagen lang is de Provada hét ontmoetingspunt voor professionals in gebiedsontwikkeling en vastgoed.

Op dinsdag 8 juni lanceren wij tijdens de Provada het nieuwe Rekenmodel voor grond- en vastgoedexploitatie van Metrum. Met een bezoek aan onze stand maakt u kans op een gratis Rekenmodel dat wij verloten onder de geïnteresseerden. <

Relatiedag Metrum

Waar ooit frou-frou's en café-noir-koekjes van de band rolden, vindt dit jaar de Metrum-relatiedag plaats: de Verkadefabriek in 's-Hertogenbosch. Datum: donderdag 14 oktober 2010.

Niet alleen de locatie van de relatiedag is inspirerend, het programma is dat zeker ook. Met trots kondigen we u één bijzondere spreker alvast aan: de bekende Nederlandse filosoof Bas Haring.

Noteer s.v.p. alvast in uw agenda: donderdag 14 oktober relatiedag Metrum. <

Nieuwe medewerker

Gido Crutzen

Sinds 22 februari versterkt Gido Crutzen het team Vastgoed als Junior Adviseur. Gido heeft de masteropleiding Real Estate Management & Development afgerond aan de TU in Eindhoven. In het kader van deze opleiding liep hij een jaar stage bij een projectontwikkelaar. <

Nieuwe opdrachten

- **Gemeente Barendrecht:** opstellen exploitatieplan voor de ontwikkeling van Campus Lagewei.
- **Gemeente Rheden:** opstellen exploitatieplanberekening voor het plan 'Nimmer Dor'.
- **Gemeente Almere:** inzet interim-clustercoördinator uitgifte en vastgoed, afdeling Grondzaken.
- **Gemeente Dordrecht:** inzet Senior Projectsecretaris en een planeconoom voor de financiële planbegeleiding voor het projectbureau Wielwijk.
- **Gemeente Winterswijk:** opstellen uitvoeringsparagraaf structuurvisie.
- **Gemeente Den Helder:** inzet teamleider voor het bureau Grondzaken.
- **Gemeente Landerd:** uitvoeren organisatiescan voor het Grondbedrijf.
- **CV 'De Burgt 1 en 2':** opstellen van een Grondexploitatie en format periodieke rapportage voor de ontwikkeling van de Burgt 2.